Ч. 23. 4. червня 1944. Рік II.

ХОЛМСЬКА ЗЕМЛЯ

РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. Тел. 163-47
АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39

ТИЖНЕВИК
„Cholmer Land" Wochenausgabe
SCHRIFTLEITUNG: Krakau, Orzeszkowagasse 7. — Fernruf 163-47
VERWALTUNG: Reichsstrasse 34. — Fernruf 230-39, 146-42 (7a)

ПЕРЕДПЛАТА:
Чвертьрічно — 3.50 зл.
піврічно . . . 7.— зл.
Ціна прим. 30 сот.

Вшанування пам'яти героїв у Румунії

З приводу дня героїв у Румунії, голова держави, маршал Антонеску виголосив промову, закликаючи цілий нарід до зусиль і жертв, що їх вимагає сучасність для забезпечення своїх життєвих прав. „Герої — говорив маршал — увіковічнюють народи. Кожний нарід живе тільки завдяки жертвам, що їх приносять ті, які боронять батьківщину". Складаючи вінець на могилах героїв, над якими повівали румунський і німецький прапори, міністер війни, генерал Пантаці, також сказав промову, заявляючи, що румунська армія бореться сьогодні далі по боці німецьких друзів зброї проти навали зі Сходу. „Ціла нація — сказав він — без вагання придержуватиметься гасла: Перемога або смерть".

Безпощадна битва в Півд. Італії

Відомості з італійського фронту доказують, що бої шаліли там з безпощадною завзятістю. Звідомлення воєнних кореспондентів підтверджують, що німці часто винищують у боях наступаючі аліянтські формації на 100 відс., так, що аліянти з кожним днем кидали у битву все нові поважні контингенти англійців, американців та їхніх допоміжних частин.

Здесятковані польські відділи

Польські військові контингенти які, під теперішню пору боряться на південно-італійському фронті в англійських уніформах, разом з допоміжними військами з північної Африки, Індії та з різних частин Британської Імперії, зазнали надзвичайно високих втрат. В одному лондонському звідомленні підтверджено, що одну польську сотню, яка боролася в околиці Касіно, треба було відставити з бою, бо вона складалася ще тільки з 6-х людей. Більшу частину польських контингентів здесятковано вже в тих боях. Вже в перших днях боїв на італійському південному фронті обраховано втрати польських формацій к. 5.000 люда.

Ці польські частини були сформовані з колишніх вояків польської армії, які 1939 року попали в большевицький полон та яких запроторено в нутро Сов. Союзу. Як відомо, після довших переговорів, за посередництвом англійського уряду, генералові Сікорському вдалося добитися того, що большевики випустили велику частину колишніх польських вояків із совітських таборів. По дорозі через Іран цих польських вояків перебрала англійська військова влада, створила з них нові частини, та вишколювала їх у британських уніформах на Близькому Сході. Перед деяким часом ці польські війська перевезено до південної Італії, де вони вже під командуванням аліянтського проводу брали участь у тамошніх боях. Ходять чутки, що поважна частина цих польських одиниць перебігла на німецький бік.

ОГЛЯД ВОЄННИХ І ПОЛІТИЧНИХ ПОДІЙ

Вже другий тиждень в Італії лютують великі бої. Їх завзяття постійно зростає. Тимчасом на Сході далі триває „тиша перед бурею", що кожного дня може закінчитися новою великою большевицькою офензивою. Великі летунські атаки проти західних зайнятих просторів і проти Німеччини, що останніми днями знову зросли, вказують, що ворог кожної днини може спробувати висісти на европейському суходолі.

Згідно зі словами мін. Ґебельса війна наближається до свого вирішення. Сучасне воєнно-політичне положення найкраще характеризує вислів німецьких газет, що Европа тепер опинилася між А. Гітлером і Сталіном. Від висліду тих змагань залежить її майбутня доля.

Безперервні великі бої в Італії

В Італії ідуть безупинні завзяті бої в яких ворожі армії потерпіли дуже поважні втрати в людях і воєнному матеріялі. В порівнанні з тими втратами успіхи англійських та американських військ розмірно невеликі. Єдиним їх дійсним осягом стало те, що досі розділені ворожі війська, які діяли на півдні коло Касіно й на висадному просторі коло Анціо і Неттуно, тепер злучилися, займаючи побережжя Тиренського моря від заливу на півночі. До того прийшло після великих і завзятих боїв коло Формії, Фонді, Понтекорво, Аквіно й Терасіни. Вирівнюючи свої, місцями надто висунені і тому загрожені, становища, німецькі війська перейшли на нові оборонні позиції в горах. Щоби дійти до Риму ворог мусів би вперед проломити цей новий німецький оборонний ланцюг. Тому ворог натискає в напрямі на Велетрі, а одночасно хоче заволодіти долиною ріки Лірі. Оба ті удари мали б відрізати німецькі війська в горах і замкнути їх у своєрідних кліщах. Але знаючи, як поволі ворог може посуватися в гірському терені, можна вже заздалегідь сказати, що цей плян не вдасться.

Воєнний фронт в Італії має другорядне значіння, бо бої на ньому не рішають про вислід війни. Тому завдання німецьких військ в Італії зводиться до оборони. Вона має так діяти, щоб ворогові спричинити якнайбільше втрат і якнайбільше спиняти його похід. Натомість мрією ворога було б довести до того, щоб німецький провід перекинув до Італії хоч би поважну частину своїх сил з інших фронтів. Можливе, що тоді щойно аліянти почали б наступати на заході й на Сході. Тому сучасна війна попри все велике значіння матеріяльної сили є війною нервів, тобто духової витривалости.

Таємнича тиша на Сході

Хто досі привик до великих і завзятих боїв на Сході, того мабуть бентежить тиша, що від довшого часу повисла над його побоєвищами. Бої, що відбуваються в тих місцях, де й минулого тижня, мають переважно і досі місцевий характер.

Але тоді коли притихли боєві фронти, невтомно діє запілля. Тому по обох сторонах східного фронту ідуть приготування до нових боїв. Большевики стягають свої сили в районах долішнього Дністра Молдавії і в просторі між Тернополем і Бродами. Про те свідчать успішні налети німецьких летунів на залізничі точки в Шепетівці та Здолбунові.

Німецька преса, спираючися на даві військового командування, пише, що большевицькі підготови до літньої офензиви можна б уже вважати закінченою і тому кожного дня можна очікувати, що на Сході можуть початися великі бої. Вони будуть для німецького вояка великою пробою сил, але він до цього віддав на духово й матеріяльно приготований. Супроти можливости ворожого висаду на Заході, східний фронт покищо може мати таку ролю як італійський, тобто ворог намагатиметься, щоб своїми діями на Сході зв'язати там якнайбільше німецьких сил. Відповідно до того відбуватиметься німецька оборона.

Загострення летунської війни

Минулого тижня знову сильно загострилася летунська війна. Німецька преса каже, що вона доходить до свого найбільшого напруження. Ворожі летуни зокрема сильно налітали на західні зайняті простори, тобто на Бельгію та Францію. Вони бомбардували морське побережжя, а крім того також Альзацію та простори над Райном у південно-західній Німеччині. З особливим завзяттям ворожі атаки зверталися проти шляхів сполуки, тобто залізниць і доріг. Побіч того ворог налітав також не тільки на відкриті німецькі міста, але і на мирне населення по селах, полях і дорогах. Бували випадки, що ворожі летуни, знизившись на 30 м. до землі обстрілювали зі скорострілів особові поїзди, людей при праці або дітей.

Минулого тижня ворожі літаки атакували в день або в ночі міста Дуїсбурґ, Кіль, Дортмунд, Бравншвайґ, Заарбрюкен, Берлін. Вінер-Нойштадт, околиці Відня, Аахен та Мюльгавзен. Підчас тих налетів во-

(Док. на 2-ій стор.)

У Зелені Свята

Війна витискає своє п'ятно на всьому нашому житті. Під знаком війни минають наші трудові дні, під знаком війни проходять тепер і усі наші свята. В час напруженого чекання нових великих, можливо вирішних дій зустрічаємо теперішні Зелені Свята, п'яті в цій війні.

Наша земля у зелені й квітах. У розквіті весна у нашій Батьківщині. Весна і тут і там на війною зруйнованій землі. Нераз уже з подібних обставинах святкували там наші брати Зелені Свята, але в таких хіба ще ніколи.

Наш нарід у Зелені Свята квіттям і зеленню хати свої прамає, втішаючись весною, її красою, її життєдайною силою. З давен-давна цей гарний звичай у нас. Та не тільки хати, не тільки доми, де живе українська сім'я замаєні в це свято. В цей день ми згадуємо і тих, що відійшли від нас назавсіди. Їх могилки, зокрема не це свято, упорядковуємо, замаюємо. Згадуємо своїх предків, що трудилися на тій землі, що працювали не тільки для себе, але й для своїх нащадків, для нас. Те, що вони нам передали в спадщину, ми не змарнували, ми старалися його побільшити, розбудувати. Своє життя ми розвивали на основах, які вони поклали. Ми знаємо, що наша сила в тому, щоб зберегти передовсім нашу сім'ю такою сильною, морально здоровою, якою була вона за наших предків. Зберегти живу любов до Рідної Землі, любов яку мали наші предки, що на вічний спочинок зложили по трудах життя свої кості у тій землі. Зберегти любов і пошану до всього, що рідне, до своєї мови, своєї пісні, своїх звичаїв, своєї віри, в якій жили і вмирали вони. Кланяємось тіням наших предків і з гордістю кажемо їм, що ми зберігаємо не тільки пам'ять про них, але як скарб найдорожчий для нас зберігаємо все те, що було творче, гарне й дороге їх українському серцю, їх українській душі.

Але не тільки рідним своїм кланяються в Зелені Свята українські люди, українські сім'ї. Творцям української національної культури, великим умам, великим синам і донькам народу кланяємося, згадуючи їх у свято поминок. Бо чим були б ми, як нарід, якби вони не оставили нам овочів своєї праці, творів свого духа, своїх заповітів!

На могилах пізнаємо невмирущість народу. Бо хоч відійшли від нас дорогі наші предки, але дух їх живе між нами. Хоч відходять покоління за поколіннями, але їм на зміну приходять все нові й нові. Як казав поет: „Минали віки — приходили унуки на ті місця, де вмер достойно дід" і нерозривний зв'язок дітей одного народу, зроджений з землі й крови, кріпшає свідомістю спільних завдань. Нащадки переймали на себе змагання

попередників, вічні змагання до Добра і Краси.

В Зелені Свята зокрема поминаємо всіх тих, що для добра свого народу віддали свою кров, принесли в жертву своє життя. Їм усім, відомим нам і невідомим Героям складаємо поклін повний пошани й любови. Покланяємось великій жертві великої любови. Бо „ніхто не має більше любови від того, хто душу свою положить за друзі своя". Зелені Свята стали в нас Святом Героїв.

Цього року не з усіх церков вийдуть процесії з хоругвами на їх могили. На багатьох цвинтарях не зійдеться нарід, щоб у скупленні духа, у щирій молитві пом'янути Полеглих. Не лунатиме там достойне „Вічная пам'ять". Але тим ближчі вони нам, тим дорожча Земля, що її вони своєю кров'ю зросили, своїми кістьми засіяли.

Жертва крови не йде на марне. Народ з могил Героїв черпає сили до дальших змагань. У теперішні Зелені Свята, хоч ворог залив цілу Україну, хоч ворожі війська сіють знищення та смерть і на східніх теренах Галичини, ми не падаємо духом, не тратимо віри. Нехай, що час вимагатиме ще нових жертв, що земля наша вкриється ще новими березовими хрестами, але вкінці на могилах Героїв увесь нарід у радісні Зелені Свята поклониться їх жертві, з якої зродиться Нове Життя.

я. т.

Огляд подій

(Докінчення зі стор. 1-ої).

рогові пропало 311 летунських машин, між якими переважали 4-ох моторові бомбовики. Загалом від 1. 5. до 23. 5. ворог утратив над Німеччиною понад 900 літаків.

Останніми часами почали лунати у ворожому таборі критичні голоси про доцільність дотеперішніх летунських атак. Англійці та американці ще в березні ц. р. сподівалися, що посилена летунська акція зможе рішити війну. Тимчасом показалося, що вона не тільки, що не зменшила німецького воєнного промислу, але першусього — як недавно сказав мін. Ґебельс — збільшила силу спротиву німецького населення і його бажання боротися аж до переможного кінця.

Коли буде десант?

Таке питання ставить собі ввесь світ, але першусього ворожий табір. Колись в Англії та Злучених Державах народ під впливом урядової агітації вже був навіть почав думати, що вистарчить висісти в Европі, щоб виграти війну. Тепер ті ж самі урядові кола звертають увагу, що інвазія буде щойно початком великих боїв. Але коли вона дійсно прийде, ніхто не знає. Є познаки, що вона повинна б уже прийти, бо недавно ген. Монтґомері пояснював англійському королеві подробиці інвазії й король відбув перегляд флоти. Але з другого боку голова канадійського уряду Мекензі Кінґ, що саме тепер вернувся з імперіяльної конференції в Лондоні, заявив, що війна ще потриває довго й не треба скоро сподіватися її вирішення. Але, як би воно не було, Німеччина готова зустрінути ворога кожної хвилини.

З описів німецьких часописів виходить, що поза укріпленнями Атлянтійського валу зібрані велетенські маси панцирної зброї, бо — як пояснюють німецькі військові спеціялісти, — оборона має бути не тільки дефензивна, але також офензивна: ворог, що може висісти на якійсь частині побережжя, мусить бути скоро окружений і знищений. Зокрема старанно німецький провід опрацював плян боротьби панцирних частин на випадок ворожих летунських десантів не тільки на побережжі, але також в глибині французької території.

Японські успіхи в Китаї

Японські війська в Китаю зайняли значну частину провінції Гонан разом з її головним містом Лоянґ, розбиваючи понад 200.000 чункінську армію, що розбрилася на всі боки. Японці відбили також спроби наступу військ Чанкайшека на північну Бірму над рікою Сальвін. Рівночасно японці укріплюють острів Формозу, щоб забезпечитися перед американською атакою з моря.

П'ятиліття німецько-італійського союзу

24. 5. проминуло 5 років від підписання німецько-італійського союзу. З тієї нагоди Фюрер та Мусоліні обмінялися телеграмами, в яких ще раз зазначили свої воєнні цілі та підкреслили свою віру у перемогу слушної справи. Такими ж самими телеграмами обмінявся з Дуче, що одночасно є також мін. зак. справ, мін. фон Рібентроп.

Нічого нового в промові Черчіля

В англійському парляменті почали обговорювати англійську закордонну політику. Перший говорив голова англійського уряду Черчіль. Як усе він не сказав нічого нового. Найцікавіше хіба те, що Черчіль з натиском зазначив, що основою англійської закордонної політики є договір з большевиками, та що минулого року після упадку Мусоліні в Італії, англійці та американці повинні були діяти скорше. Згідно зі словами Черчіля після захоплення Риму аліянтами, Віктор Емануїл має зректися корони. Згадуючи про невтральні держави, Черчіль зупинився на Туреччині та Еспанії. Про Туреччину він говорив прихильніше як про Еспанію, але назагал з усієї його промови пробивало бажання примусити всіх боротися для добра англійської справи.

По той бік фронту

ЩО ДІЄТЬСЯ У ЗАПІЛЛІ БОЛЬШЕВИКІВ.

„Утікачі, які прибувають до Букарешту кажуть, що в околицях Києва вибухло українське повстання, що стоїть у зв'язку з українською армією, створеною головним чином із дезертирів червоної армії. Її назва: „Українська повстанча армія". До тієї формації напливають менші частини червоної армії й виконують саботажну діяльність. Повстанчий рух, який втішається загальною симпатією населення стає для совітів щораз більшою небезпекою".

Таке повідомлення подав букарештенський кореспондент агенції „Трансоцеанпрес" і його повторила балканська преса.

Далі румунська преса подає, що „уряд" Української Радянської Соціялістичної Республіки звернувся недавно зі заявою „до учасників т. зв. „УПА" та „УНРА". Відозва, підписана М. Хрущовим і М. Гречухою — має на меті всякими обіцянками різних пробачень і амнестій, заманити українських повстанців у руки НКВД. Для орієнтації наводимо декілька виняткiв із тієї відозви:

„Під гаслом боротьби за звільнення України від ворогів українського народу, вони створюють свої озброєні загони, так звані „українську повстанчу армію" і „українську народно-революційну армію" і спрямовують їхні удари проти червоної армії, проти радянських партизанів".

Далі — як подає румунська преса — йде погроза про неминучу відплату, якщо українські повстанці не признаються над тим, що роблять. Радянська влада хоче їм усе вибачити й „урочисто" проголошує амнестію. Кожний повстанець, який добровільно віддасться в руки большевицької влади матиме негайно „честь" одягнути уніформу червоної армії й піти в першу лінію фронту.

Те, що пише румунська преса, ясно й недвозначно потверджує голос одної совітської позафронтової газети з північного відтинку фронту, „За родіну". Большевицька газета ствердує, що „у запіллі зростають відділи партизан". Цей рух перейшов уже з України на півн. Кавказ і на Закавказзя. У місцевості Молодежі, на захід від Черкас — пише совітський орган — велась довга й завзята боротьба між партизанами й 23. совітською панцирною бригадою. На схід від Прип'яті в окрузі Янівки вдалося значній частині повстанців наскочити на летовище большевиків і здобути декілька літаків. Повстанці у тому районі мають до диспозиції велике число авт, легку артилерію і навіть повзи. В чернігівській і стародубській окрузі йдуть часті бої й совітський часопис пише з обуренням, що тут у рядах повстанців важну ролю відіграють колишні большевицькі партизани. У зв'язку з тим у фронтовому запіллі побільшено частину НКВД, а Сталін мав навіть доручити Берії переведення пацифікаційної акції проти повстанців і цивільного населення, яке допомагає повстанчому рухові в Україні.

Б. О.

ПОБУТ БОЛЬШЕВИКІВ У ГАЯХ КОЛО ТЕРНОПОЛЯ

ЛЬВІВ. — Коли большевики увійшли до села Гаї коло Тернополя, негайно розбрилися по хатах та розпитувалися за „бандеровцами". Рівночасно грабили все, що їм під руки попало, зокрема одяги і чоботи, які стягали людям з ніг. Забирали теж всякі предмети щоденного вжитку. За три дні не стало в селі ані коня, ані корови, ані воза, ні сіна, ні соломи, ні збіжжя. За такий короткий час вспіли большевики все забрати і вивезти. Осталось хіба те, що люди захопили і скрили перед оком большевиків. Кільканадцять людей у селі арештували і кудись повели. Яка їх дальша доля — невідомо. Коли почали забирати мужчин від 15—55 року життя до війська, тоді більшість загрожених людей втікла. Бували випадки, що большевики палили цілі села так, що не осталось з них ані одної хати, ані деревина.

ПІДКОПУЮТЬ ПОВАГУ ПОЛЬСЬКОГО ЕМІҐРАНТСЬКОГО УРЯДУ

Член американської палати репрезентантів з Ню Йорку, жид Целлер, заявив, що польська еміґрантська організація вдержує в ЗДПА „велетенську аґітаційну машину". Целлер підкреслив при цьому, що за достовірними інформаціями, польський еміґрантський уряд зловживав субвенції, одержані від уряду ЗДПА. Ці фонди були призначені на диверсійні акції в Генеральній Губернії, але, як виявилося, значну частину цих грошей вжито на інші цілі, а саме на підтримку пропаґанди в користь польської еміґрації в ЗДПА. Заяву посла Целлера треба пояснити тим, що, як в Англії від довшого часу, так тепер і в ЗДПА, починають підкопувати повагу польського еміґрантського уряду, виконуючи бажання Сов. Союзу.

ЧИ УСТУПЛЯТЬ ІЗ СВОЇХ СТАНОВИЩ

Американський часопис „Вашінґтон Пост" впевняє, що президент польської еміґрації у Лондоні, Рачкевіч, як також генерали Сосновскі і Кукель, будуть примушені зректися своїх становищ у польському еміґрантському уряді. Це має статися під натиском Москви. Особливо Сосновскі і Кукель є, буцімто, сіллю в оці большевиків, бо вони, мовляв, реакціонери і маніфестували недавно своє антисемітське становище.

НОВИЙ ГУБЕРНАТОР ЗАКАРПАТТЯ

Мадярський премієр звільнив д-ра Віліяма Томчані зі становища губернатора Закарпаття і іменував на його місце пенсіонованого фельдмаршала Ф. А. Вінце. Новий губернатор видав уже кілька розпорядків. У зв'язку з проголошенням стану облоги наказав виселити жидів з головних міст Закарпаття в тому з Ужгороду й Мукачева.

В кількох словах

Поґлавник запорядив введення військової адміністрації у 7-х великих жупанатах, які обіймають цілий прибережний простір Хорватії.

Секретар американської комуністичної партії, Бравдер, заявив, що у майбутніх президентських виборах американські комуністи будуть підтримувати кандидатуру Рузвельта.

Партійний конґрес південських соціялістів одноголосно відкинув пропозицію комуністів співпрацювати при виборах до другої палати парляменту.

Святочну Службу Божу за греків, яких убили комуністичні бандити, відправили, у приявності представників грецької влади, архиєпископ та вісім єпископів.

День героїв вшанувала Фінляндія, як національне свято. В місцевості Ляпеенранта, у південно-східній Фінляндії, відбулося воно у приявності президента держави, маршала Маннергайма та уряду.

Кляве Деніц, поручник фльоти, старший і останній син великого адмірала Деніца, поляг підчас морської битви біля англійського побережжя. Великий адмірал Деніц недавно втратив свого молодшого сина, що так само служив старшиною у воєнній фльоті.

Стан здоров'я Ганді, як повідомила британійська пресова служба з Бомбаю, значно поліпшився.

Цьогорічну ЗЕЛЕНОСВЯТОЧНУ ПОЖЕРТВУ складаємо на допомогу найбільше потребуючим.

Актуальна справа

І знову, як кожного року з весною, по наших повітових осередках і Делеґатурах, побіч багатьох інших завдань, стала актуальна справа організації дитячих садків. Тут і там садівнички докінчують короткоречинцеві курси, а ті, що вже працювали в садках, дістають тільки найважніші інформації і пригадки. Наші Комітети й Делеґатури змагають до того, щоб у всіх місцевинах, де тільки воєнні обставини на це позволяють, знову відкрити сезоновий дитячий садок.

І по наших селах що раз частіші розмови в цій справі. Провідні одиниці села, в тому числі й мужі довір'я та голови УОТ розгорнули відповідну підготовку, щоб садок міг якнайкраще розвиватися, щоб згуртував якнайбільше дітей, щоб вони мали в садку потрібне дожививлюзання і устаткування. Не чужа та справа українським батькам та матерям. Вони знають уже, яку користь приносить садок їх дитині. Знають вони й те, що тепер, в часі війни, садок ще більше потрібний, як колинебудь давніше. Головно ж у час жнив нікому й зайнятися було б малими дітьми так, як того треба, як того хотілю б серце матері. Та ще, не дай Боже, щоб якого нещастя не було, коли дітей лишити без опіки, бо ж це тільки діти. Не матиме матір тих турбот, коли лишить дитину в садочку.

А діти? І вони вже знають про садочок, пам'ятають добру панюсадівничку. Вони ждуть, коли вже підуть до садка, де так гарно минає час на забавах, піснях, прогулянках. А казочки які гарні оповідає пані садівничка. І віршиків навчить.

Наші теперішні дошкільнята це діти воєнного часу. Не мають вони тепер ні солодощів, ні товщів, ні молока стільки, що мали їх старші брати й сестри. Та й такої опіки і впливу довкілля, як у мирному часі, не мають вони. Тому тим більше треба їм дитячого садка, де дістануть і дбайливу опіку і доживлення таке потрібне багатьом із них, щоб їх молоді організми могли розвиватися в здоров'ї і силі.

Старання Комітетів і виховниць дитячих садків, заходи проводів сіл та дбайливість батьків напевно увінчаються успіхом і вскорості по всіх місцевинах, які не зазнали лиха фронтових дій, загомонять радісні голоси, задзвенять веселі пісні наших найменших, нашого майбутнього. (З.)

За хоробрість і участь в боях

Признання для добровольців східних народів

БЕРЛІН. — Добровольці з рядів східно-европейських народів, які вже досі творили окремі відділи, проявляли серед боєвих частин хоробру поставу і кількакратно вже відзначилися. Також у боях на Криму формації добровольців зі Сходу виконували вповні свої завдання. Цих добровольців зрівняно тепер щодо винагороди і однострoїв з німецькими вояками і добровольцями інших европейських країн. Вони відрізнятимуться від інших тільки кокардою і відзнакою на рукаві. Поруч окремих відзнак за хоробрість і службу, що вже досі існували для добровольців східних народів, від тепер вони зможуть одержувати німецькі відзнаки за хоробрість і участь у боях за ті самі вчинки, що й німецькі вояки.

НАША ЗЕЛЕНОСВЯТОЧНА ПОЖЕРТВА

Вже від літ прийнявся в нашому народі такий гарний звичай що з **нагоди Зелених Свят** наше громадянство складало **масові пожертви** на народні цілі — на впорядкування воєнних могил, на допомогу вдовам і сиротам по учасниках визвольних змагань, на допомогу інвалідам і т. п. **З дрібних, але масових збірок** в церквах і біля церков, на цвинтарях, на окремих сходинах і святах, як теж із жертв поодиноких громадян творились великі грошеві суми на народні потреби, на **поміч тим, що її найбільше потребують.** У той спосіб чином — нашими пожертвами — засвідчували ми нашу пам'ять про тих, що хоч від нас відійшли, а такі нам близькі й дорогі.

Багато з них дало своє життя, щоб ми могли жити. **Сплатімо довг вдячности** супроти них. Неодин із тих померших героїв оставив незаосмотрену дружину і малих дітей. Хто ж їм в тих тяжких воєнних часах поможе, коли ми цього не зробимо?! **Згадаймо** і на тих, що ще находяться в таборах полонених, в лічницях, що опинились далеко від рідних міст і сіл, спасаючись перед червоною навалою зі сходу, що через воєнне лихоліття потерпіли на здоров'ю та майні. Згадаймо на ці жертви теперішнього воєнного часу, на цих **найбільше потребуючих і зложім з нагоди Зелених Свят** нашу по**жертву на допомогову акцію** в їх користь.

Постараймось, щоб і наші близькі та знайомі масово та щедро жертвували на цю ціль. Зелені Свята — дають до цього гарну нагоду. Хай вислід цьогорічних зеленосвяточних пожертв — буде доказом живучости нашої національної спільноти та нашої національної солідарности.

Зеленосвяточні пожертви з призначенням **на допомогу найбільше потребуючим** можна складати в касі кожного Українського Окружного Комітету чи його Делеґатур, у всіх Українбанках, або пересилати прямо до Центробанку у Львові на рахунок УЦК ч. 19014 чи до Українбанку в Кракові на р-к УЦК ч. 108 чи до каси Поштового Щадничого Уряду в Варшаві на р-к УЦК ч. 8054.

Щоб читачам „Краківських Вістей" влегшити пересилку зеленосвяточних пожертв, долучаємо до цього числа „Краківських Вістей" поштову складанку УЦК..

При вплаті чи пересилці зеленосвяточної пожертви слід конче зазначити, чи вписати на складанці „Зеленосвяточна пожертва", щоб тим зазначити призначення грошевої пересилки.

З нагоди Зелених свят кожний українець(ка), кожна українська установа, кожне українське товариство зложить щедру зеленосвяточну пожертву на допомогу найбільше потребуючим.

Український Центральний Комітет

Вартість одиниці в змаганнях спільноти

Що більша будова то більше вона вимагає часу й сил. Нераз ми на власні очі бачили як дні, місяці, а іноді й роки кипіла робота на великому будівництві. Звичайні, ніби непомітні люди, носили каміння, возили дерево, зводили стіни і будова здіймалася щораз вище, приймаючи відповідну, визначену інженером, форму. Нарешті будування закінчувалось і, як нагорода за вперту працю, величава будова красувалась на радість усім людям.

Коли ж пізніше йшла мова про те, хто збудував цю будову, завжди згадували інженера по проєкту якого виросла гарна і людям потрібна споруда. Так вже принято говорити, що, приміром, церкву чи якусь іншу знамениту споруду збудував такий то інженер, але ж кожен при тому розуміє, що не сам інженер це робив — це була праця багатьох одиниць. Як взагалі в житті все велике складається з дрібних частин, так і в цьому випадку праця кожної окремої одиниці мала величезне значення для будівництва споруди, бо кожна людина вкладала частку своїх сил на будівництві і саме завдяки цьому виростав новий твір людського розуму й рук. Зрозуміло, що коли б не було праці цих багатьох одиниць, які витривало працювали, щоб створити щось велике, гарне й корисне для своєї спільноти — не повстала б і нова будова.

Цей приклад, як і слова давнього грецького філософа „Змагайте до великого" ясно говорять в чому саме одна з головніших прикмет, по якій можна судити про вартість окремої людської одиниці, як і про вартість спільноти в цілому. Оце змагання до великого, в чому б воно не виявлялося, є не тільки вродженою прикметою людини, а й її призначенням. Кожній людині призначено рости, збагачувати свій духовий світ, змагати до розвитку матеріяльних дібр, словом, дбати про те, щоб її життя було краще. Таке ж і завдання спільноти. І тут не кожному дано робити великі діла, і цього ніхто від усіх не вимагає, але кожний в міру своїх сил може причинитися до успіху спільних змагань, бо кожна і найдрібніша праця — це цеголка у великому будівництві.

Коли ж у когось більше сил, більше здібностей, то він зобов'язаний і більше дати своїй спільноті. Людина вже від природи має в собі певні особливості, більші чи менші вроджені здібності, які, коли вони посправжньому проявляться, роблять людину повновартісною, штовхаючи її постійно на корисну працю.

Про це Ів. Франко писав так: „...Я не зійду з тієї дороги, якою йшов досі. Така вже моя натура, що праці своєї не покину ніколи; це не геройство, а просто елементарна сила веде мене цією дорогою, с и л а моєї хлопської к р о в и". Оцей природжений голос крови, пробуджений голос серця, коли ним керує свідомість і сила волі, робить людину вартісною, надає їй певної постави в житті, робить витривалою на шляху до досягнення великого і в найтяжчі часи свого існування. І хай праця окремої одиниці буде може сіра, непомітна, але коли вона йде від душі і має своє певне призначення, вона буде завжди цінна, невмируща, бо ж з малого складається велике, як велика будова виростає з праці багатьох одиниць.

Обов'язок змагати до великого, до кращого повинна відчувати кожна людина і це сповнюватиме людину, вірою в правоту її вчинків і додасть їй нових сил до нових діл. І коли це велике буде осягнене, хай лишиться відомим може навіть тільки якесь одне ім'я, як оте ім'я інженера великої будови, але ж всі знатимуть, що це була праця безлічі одиниць. Над їх могилами нащадки кластимуть колись живі квіти, як над людьми, що виконали своє призначення в житті і це буде також вдячним виявом загального зрозуміння вартости людської одиниці та її праці.

П. Крин.

Похід на доли

Чи може бути на душі радісніше, чи гарячіше може битися серце, як б'ється воно в юнацьких грудях, у молодого вояка-стрільця, коли він іде вперед. І то вперед на рідні землі, коли на сонці виблискують баґнети, що на них написано — „Воля, або смерть"...

Так то по славній перемозі, на горі Маківці в Карпатах, сходили січові стрільці на доли, в 1915 р. Ціла Галичина була залита москалями від осени 1914 р. Тільки у зворах Карпат стояли стрілецькі стяги, боронили верхів, решток тієї рідної землі в надії, що таки обернеться щастя. І воно обернулось. Прийшов бій на Маківці, а в два тижні пізніше німецько-австрійські полки розгромили царську армію під Горлицями. Фронт рушив уперед.

Задзвеніли боєві пісні, полинула з гір бадьора стрілецька пісня: „Гей у лузі червона калина"... грімко співали стрільці. Перші загони УСС уже сходили на доли, вже почались бої під Болеховом.

Щоб врятувати своє катастрофальне положення, москалі кинули на цей відтинок свої найкращі полки. Йшло про те, що випад стрільців та німецько-австрійських військ із Карпат міг відтяти москалям найважливіші шляхи їх відвороту зі заходу на схід. За всяку ціну треба було боронити доступ до Дністра.

І оце під Болеховом, Гузієвом та Лісовичами прийшло (28—30. 5. 1915) до завзятого бою. Ранком 31. травня москалі вдарили з усіх боків на один курінь УСС.

— На пробій! — був наказ.

Ворожі гармати зняли пекельний вогонь. Болехів і всі дороги на південь затьмарилися від куряви й диму. Та другий курінь УСС спинив на залізничому шляху ворожий розгін. Ворог мусів відступати. Йому таки не вдалося здобути Болехова. Це, між іншим, врятувало і одну розбиту австрійську дивізію. — „Січові Стрільці врятували фронт" — признавали тоді австрійські старшини. Того ж таки дня німецькі полки здобули і місто Стрий. Московський живий вал знову відкотився на схід. Січові Стрільці пройшли з Лісович через Чолчани, Слободу, Крехівці, попри Калуш, Комарів, через Тростянець, Завадку, Верицю, Сапогів до Викторова під Галичем і врешті спинилися в княжім, колись престольнім Крилосі та у викторських лісах.

Москалі всадовились на мостовому причілку по той бік Дністра, на південь від Галича. 27. червня сотня Дм. Вітовського перша ввійшла в Галич. Над Галичем замаяв жовто-блакитний прапор.

На другий день Січові Стрільці перейшли Дністер та рушили на схід, на Гнилу і Золоту Липу. На лівому березі ріки в Межигірцях москалі чинили завзятий відпір. І вночі з 29. на 30. червня знову заграли гармати, спалахнули вогні і пожежі в Семиківцях, Тустані, Хоросткові. В диму цих пожеж, серед барабанного гарматного вогню ішли стрільці в наступ. Не видержали москалі. В короткому, але завзятому бою, відкинули їх стрільці назад і вони відступили на схід.

І знову похід вперед. Ось уже синьою стрічкою в'ється Золота Липа. Стрільці дійшли до села Марковки і до містечка Завалова. А з цілого фронту напливали вістки про перемоги.

— 9. серпня впала Варшава!

— 26. серпня зайнято Берестя!

Вже тоді, 27. серпня, перша австрійська армія вдарила на Луцьк-Рівне, друга на Підкамінь-Стоянів, а сьома пройшла на півдні Дністер...

Наближалася хвилина визволення всієї Галичини від московської наволочі. А стрілецькі ряди поповнюються новими новобранцями з визволених уже повітів. Цього ж таки 27. серпня й уся Південна Армія рушила вперед. Під сильним гарматним вогнем три сотні стрільців сфорсували Золоту Липу. В тім бою загинув один з найкращих старшин УСС — чотар Баглюк, не тільки завзятий вояк, але й з високим полетом юнак, незвичайно здібний і надійний, як майбутній письменник та науковець. Ахнули стрільці, але далі ішли в наступ на ворога з ще більшим завзяттям, щоб відплатити за смерть улюбленого чотаря.

А як скінчився бій, ховали вбитих. Коли несли тіло чотаря Баглюка, сказав хорунжий його чоти, Соколовський: „Шкода нам чотаря Баглюка. Він був і вояк завзятий і командант добрий і добрий поет". І поховали стрільці чотаря Івана Баглюка, як годиться. Висипали над ним могилу, в головах березовий хрест застромили.

І здавалося стрільцям, що ті обриси Карпат, ті плаї карпатські, що ними вони проходили й ті верхи — й Лиса й Комарницьке, Кобила й Татарівка, Магура і Ключ та Маківка, де вони кривавилися, прощали покійного.

— Не вернешся вже до нас — думали стрільці — не вернешся. Але березовий хрестик, немов говорив їм у відповідь:

— Не вернуся, але дух мій вітатиме над вами куди не ступите, щоб понести стрілецьку славу. І несли її стрільці і над Дністром і над Дніпром і в час Великого Зриву на далеких степах України і під мурами Києва.

Л. В.

До останньої хвилини

ϟϟ-ПК. — П'ята сотня вайняла оборонні становища вздовж дороги, що простяглася між двома важливими містами. Провідник сотні розділив окремі скорострільні становища, призначуючи ті, чи інші гнізда відповідним боєвим групам.

Була саме п'ята година ранку. Березневе сонце вийшло з-за лісу і своїм промінням освітило все навкруги. У просторі панувала тиша, що не віщувала чогонебудь такого, що могло б тривожити мешканців довколишніх сіл К. і Л.

Але у хвилині, коли стрільці спокійно дивились в далечінь, пронісся вистріл. Один, другий, третій... Усе заворушилось. Провідники груп видають останні накази. Стрільці уже готові до стрілу. Провідник сотні вдивляється через далековид у широкий простір, контролюючи дорогу, що пробігає між двома досить великими лісами.

— Хто це може бути? — думає провідник групи. — Бандити, чи ворожа розвідка?

В цю хвилину заклекотіли з двох боків скорострілі. На поляні, що лежить на правому боці лісу, видно вже ворожих їздців. Один, два, три... Повільно винурюються з лісу, один за одним. Хвилину розглядають все довкруги і знову чвалають вперед.

— До стрілу готов! — паде наказ.

Стрільці прицілюються.

— Вогонь! — новий наказ.

Гримлять перші постріли. Клекотять скорострілі. Їм у відповідь несуться ворожі стрільна.

З-за лісу висуваються ще раз нові ворожі вояки. Вони переходять теж у боєву розстрільну, засипаючи наших густими стрілами крісів та машинових пістолів.

— За всяку ціну мусимо вдержати наші становища! — говорить провідник.

Дула скорострілів зяють безперервно вогнем. Клекіт заглушує все довкруги так, що не чути жодного слова.

Большевицькі вояки задержуються на мент. Вони ніяк не можуть просуватися вперед. Декілька ворожих їздців завертає у ліс. Перед нашими становищами лежать уже декілька вбитих ворожих вояків. З наших — є тільки два ранені. Хлопці, які очуналися вже з першого раптового враження, тепер завзято стискають приклади крісів, прицілюючись до кожного ворожого стрільця.

— Впав уже! — кричить один, показуючи пальцем большевика, який саме повалився, поцілений нашим стрільцем.

Ось там з-за лісу висуваються вже нові частини ворожого війська. Направили їх туди правдоподібно ворожі їздці, які недавно вирвалися з вогню.

Наші подвоюють вогонь скорострілів.

Саме в ту хвилину ворожі вояки переходять до наступу. Підсуваються повільно до наших становищ.

Наші спиняють наступ. Останні набої витягають вони з муніційних скриньок. Вже дехто з стрільців витягає із набійниці останні крісові набої.

— Останній гурт — шепоче перший скорострільчик.

— У мене тільки половина гурту, — говорить інший.

Два стрільці намагаються дістатися до муніційного воза, що стоїть за декілька сот метрів від наших становищ. Та вогонь ворога такий, що ніяк не можна виконати наміру.

— Видержати! За хвилину прийдуть нам на поміч — підбадьорує провідник сотні, перебігаючи від одного стрільця до другого. В його руках машиновий пістоль, що ним разить ворога.

— Прийде поміч... — несеться шепіт стрілецьких уст.

Большевики напирають вперед. Біжать збитим натовпом.

— Ура... Ура... — чути вже їх дикі вигуки.

Та ворожі ряди рідшають. Шлях

З ВИШКОЛУ НАШИХ СТРІЛЬЦІВ

Вправи стрільців Галицької Дивізії в поборюванні повзів

ϟϟ ПК Тилявський.

У. С—кий

В окопах

Як уже весна у розгарі, а на фронті тихо, то немов перед бурею кожної хвилини сподійся грому. Та заки цей ґрім прийде, заки насунуть чорні хмари, радіємо сонцем, радіємо, хоч воно і непевне.

Таку непевність почували й Січові Стрільці весною 1916 р. На фронті було спокійно, але всі познаки на землі й небі віщували зміну: У ночі рефлекторами безустанку освічувано передпілля позицій, світляні ракети вистрілювали високо під небо і, як густі метеори, спадали на землю. Змагалася чуйність з обидвох боків. Ставало щораз нервовіше. Також гармати відзивались щораз частіше. Вистрілювались батерії: робили проби до майбутнього „концерту". І поза фронтом пожвавлювався рух — муніційні возики підвозили муніцію, підходили щораз ближче резерви. Що ж, пора зачинати! Зима давно минула, весна минає, а літо коротке.

Стрільці міркували: „Хто його знає як буде і що буде? Часом і з великої хмари малий дощ. А врешті чи не все одно: раз мати родила! Тільки окопів шкода! Стільки працювалось"...

Жаль стрільцям було окопів, гарно їх обладнали, а пристроїли так, що сусіди — австрійський та мадярський полки — аж дивувалися: „Що за чуда-дива повиробляли в себе Січові Стрільці!"' — казали.

Стрілецькі окопи з різними городцями, травничками, стежинками з біленького піску по верху, з всілякими викрутасами — як було дивитись згори — виглядали, як килим розстелений берегом річки.

А в середині які гарні, чистенькі. Боки ровів повиплітані рівно запрутинами з ліщини, в земляному валі бійниці-віконця, обрамовані дерням. Заглянути крізь них — видно далеко! Ген поза гущу кільчастої огорожі з дроту, туди на степ, поза Стрипу. Степ — Панталихою називають, а село, що ледве майоріє, — Заздрість.

З рова в окопах, що кілька кроків — входи до підземних криївок, т. зв. „лисячих нор". Це стрілецька домівка і захист підчас гарматного обстрілу. В землянках затишно, навіть привітно, дарма, що це нора й світло ледве перезирає. В землянці, по середині, на стовпці дощина замість стола; довкола лежанки, виплетені з запрутин; на стінах малюночки, повитинані з ілюстрованих журналів та часописів; у головах образочки святих. Домівка бідна, але чиста. Навіть приємна, бо холоднава у спеку. Та в дощ, як злива, стільки води найде ровами, що довго доводиться вичерпувати, вище колін намулу нанесе.

Стрільці здебільша перебувають у землянках. В ровах тільки боєві стійки, які слідкують за ворогом. Стрілець уже має в землянці якесь зайняття, не нудьгує: чистить зброю, пише листи до родини, читає або гуторить. Найде про що говорити. Загдується дім, рідню, знайомих, свої хлоп'ячі пригоди...

Та стрільці ще й тепер хлопчаки. Їм здебільша по 15—17 років. Лише команданти старші і то не багато.

Мають стрільці ще й свої хлоп'ячі звички. Люблять, напр., зазирати по кущах чи не гніздяться де пташки, грають у ножики замість у карти, — навіть мишкою бавляться, якщо добіжить у землянку. А забігає нераз така мишка. Спершу сама, потім з маленькими. Але як маленькі десь вода позаливає, то побіжить без них. „Бідна мишка — кажуть стрільці — осиротіла, нехай потішиться" — і кидають їй кришки хліба...

У стрільців добре серце. Таке як і у всіх вояків. Вояк твердий, але серце в нього м'яке. Він кожного рятує, оборонить, того, хто слабший: чи безпорадну жінку на війні, чи сиротину. Боронить дитину перед нелюдом. Тому він не терпить того, що стріляє скрито в плечі. Зате шанує ворога, що б'ється віч на віч; раненому ворогові навіть останню каплю води віддасть, полоненому останню папіроску, але бандита вб'є на місці. Нераз яструба-хижака підстрелить, що кидається на жертву, бо хоче її рятувати. І стрільці рятують залюбки різні такі „жертви": то молоду сороку, що випала з гнізда підчас бурі, то зайчика, що заплутався між колючими дротами в бурянах перед окопами, і зломив собі ніжку. Підлікують, підгодують і пускають. В хорунжого Мицика був навіть такий хлопчик знайда. Загубився від мами як село горіло. Люди порозбігались підчас бою, а дитина бігла і заходилась від плачу, кричала — мамо, мамо!.. Хорунжий ледве вихопив її з вогню. Волосся мав хлопчик обсмалене й попечені ручки. Хорунжий забрав бідачку зі собою. Хлопчик скоро привик, прив'язався до нової „мами". Навіть уже не плакав, бо йому казали: „Ти стрілець, а стрілець не плаче"... І він робив зі себе стрільця. Спав під наметом із хорунжим, біг за сотнею, як вона машерувала, бо не міг додержати кроку. А як змучився, просився на руки. Хорунжий брав і ніс... З хорунжого сміялися, казали: „татомама"...

Малого прозвали стрільці Ґудзик. Ґудзик почувався і в окопах добре. У всьому скоро визнавався. Знав, де стріляють, куди до команданта сотні або чоти. Зі всіма розмовляв, був цікавий. Лише з вартовими на стійках не говорив. Знав, що не можна з ними говорити, бо вони на стійці стежать за ворогом. Що таке ворог, Ґудзик не здавав собі справи. Йому мусіли пояснити, що це той, що село спалив. Тоді Ґудзик пригадував собі. Довго тер кулачком очка й починав плакати: „Де мама?" — пхенькав. Його несли тоді до землянки, до хорунжого і хлопчик тішився, що „є мама". Ви-

до наших становищ ворог мусить окупити великими жертвами.

— Останній набій — шепоче стрілець Василь.

І цей останній набій вистрілює, вбиваючи большевицького вояка, який з диким криком паде перед нашими становищами.

У цій хвилині вистрілює перед нами ясна ракета.

Поміч недалеко. Ось вже перші ряди вбігають в наші становища.

Дорога врятована. Большевицькі вояки з криком біжать назад по бічній лісовій доріжці, встелюючи кожний крок своїми трупами.

— А все ж таки ми видержали! До останнього вистрілу... — чваниться Панас, обтираючи піт з чола.

ϟϟ Воєнний звітодавець
Степан Конрад.

Поспішність у праці

Бувають серед людей одиниці, яким їхня ж таки метушливість ніколи не дає спокою. Вони не використовують часу на серіозне приготування до якоїсь праці, чи поважного діла, лише поспішають, метушаться і часто, як кажуть, не зводять кінців з кінцями. Хоч у наші дні іноді багато чого не вистачає для нормальної праці, може часто навіть треба й поспішати з не одною роботою, але все ж таки малу користь буде мати, приміром, хлібороб з своєї поспішности, коли тільки поспішатиме швидче виїхати в поле, але, не приготувавшися як слід до своєї праці, чогось забуде, не поправлена упряж порветься в полі, а добре ненагодований дома кінь швидко пристане. Такий хлібороб більше витратить в полі марного часу, ніж виконає роботи, а все через те, що поспішав, але не був готовий до виконування своїх обов'язків.

Що, нпр., варта поспішність і біганина підчас великої пожежі, спричиненої хоча б ворожою бомбою, коли не буде наперед приготовано все необхідне для гашення пожежі. Зрозуміло, що в такому випадку і найшвидша біганина за цим і тим, не охоронить людей перед великими втратами, які були б значно менші, коли б всі завчасно приготували все потрібне до гашення вогню.

Так завсіди і скрізь. Отже треба, коли цього вимагають обставини, не тільки поспішати в праці, але, головне, якслід і вчасно підготовлятися до неї, щоб бути готовим виконати її скоро і можливо найкраще тоді, як цього вимагатиме час і потреба.

К.

Дещо про розвиток преси

В сьогоднішніх часах часописи стали вже буденним явищем і необхідною річчю кожної грамотної людини. Побіч щоденників, які виходять часто двічі а то й тричі денно і приносять найсвіжіші вістки з усіх ділянок життя, є спеціяльні часописи призначені для дітвори, молоді, селян, робітників, інтелігенції, фахові часописи для лікарів, правників і ін. Як усе на світі, так і преса має свої скромні початки.

Історія повстання і розвитку часописів не тільки цікава, але й давня. Початків часопису в Европі дошукуються вже в римлян. За часів цісарства (ок. нар. Христа) були вже писані листки, що їх видавали більші тодішні книгарні. Ці листки-газети прибивано або розліплювано на стінах, як тепер афіші. З них римляни довідувалися про новини і події, що ділися у відомому тоді їм світі.

Але правдиві часописи найскорше почали появлятися в Китаї. Китайці від непам'ятних часів знали папір і штуку друкування, тому там видавали часописи вже 1500 літ тому, а може й ще давніше. В 1920 р. китайський щоденник „Тсен-Тсе-Кван-Пао" — святкував тисячоліття свого існування. Цей часопис є від кількох сот літ щоденником. Його річники від першого числа переховують в державному архіві. Вони є документом надзвичайної ваги, бо дають історикам найточніші відомості з життя краю давніх-давніх літ.

Перші правдиві часописи в Европі починають появлятися з початком 18. ст. в більших містах на Заході.

На українських землях перша газета (у французькій мові) появилася у Львові в 1776. р. Тут у 1848 р. почала виходити і перша газета в українській мові „Зоря Галицька". В Україні, під московським пануванням, український часопис „Хлібороб" почав появлятися аж 1905. р. Буйний розвиток української преси в Україні припадає на 1918—1919 роки, коли то Україна була вільна від московського насилля. За большевиків вся преса була затруєна комуністичними кличами і служила не українській національній справі, але була знаряддям у руках червоних наїздників, що брехнею і обманом при помочі преси розбивали українську національну спільноту, затруювали її душу, щоб тим легше панувати над українським народом і грабувати скарби української землі.

В часі війни преса має своє окреме завдання, вона служить не тільки інформацією з життя краю і дій на фронтах, але скріплює і піддержує народ на дусі в важких змаганнях, пригадує найважніші справи, щоб усі розуміли й тямили, що тільки залізна витривалість до кінця, жертвенність і посвята усіх зможуть забезпечити перемогу і краще життя у майбутньому.

Дмитро Вітовський.

ПО ЛІТАХ...

Я бачу: широке безмежне Поділля — та якось, мов ширше. Вітер лагідний вітер — якийсь лагідніший. Клониться жито, пшениця — та якось нижче, шумить якусь пісню, та веселішу. Світить ясне сонце, та якось ясніше. А доріжкою поміж житами веде за руку батько свого сина, малого хлопчину.

— Куди йдемо, тату?

— Ген, на могилу...

Клониться жито-пшениця, синіють блавати, червоніють маки...

Між морем збіжжя сховалась могила. Лиш здалека видно великий хрест дубовий.

— Татусю, що то за могила?

— Читай, дитино, он на хресті...

„Тут сплять і мріють про волю України" — читає хлопчина.

— Татусю, хто тут спить в землі?

— Так, синку, Вони до сну клались і мріяли про волю рідного краю. Їх кров річкою плила, молоде життя з вітром улітало, а Вони клались до вічного сну і всміхались до мрії.

— Татку, то в цій могилі спочиває молоде Січове Військо, що про нього мені мама казала?

— Так, моя дитино.. Тут спить їх більше пів сотні, що в один день наложили головами.

Я бачу: сині, мов блават, очі хлопчини заходять сльозами. Він здіймає свою капелюшину. Подільський лагідний вітер грається його кучерями. Довго-довго дивиться на хрест, на могилу.

Сині блавати і червоні маки розсипав вітер по могилі. А вони на зеленій мураві грали барвами дорогих каменів.

*

Чи бажали Вони кращої дяки, як квіти і сльози дитини?

(„Шляхи", 1916 р.).

ЗЕЛЕНОСВЯТОЧНУ ПОЖЕРТВУ на допомогу найбільше потребуючим можна складати в касі кожного УОК чи Делегатури, згл. пересилати складанками поштового щадничого уряду на р-к УЦК 8054 з зазначенням „Зеленосвяточна пожертва".

лагав хорунжому на коліна, об'ймав за шию, тулився.

— Любиш мене? — питав хорунжий.

— Люблю.

— А дуже?

— Дузе — дузе!...

Та вже не довго йому „воювати", по Зелених Святах поїде до Львова, до захисту, там декілька вже таких воєнних сиріт виховується.

Але буде то плачу!... І хорунжому стане маркотно. Стрільці також жалуватимуть, бо мали потіху.

От тепер він знайшов собі зайняття. Стрільці мають на Зелені Свята, а Гуданк помагає і заєдно розпитує:

— Чому Зелені Свята завтра, а не нині? Нині зелено і вчора було зелено, а свята — завтра?... Чому завтра не нині, а нині не завтра?...

Ніхто зі стрільців не вмів йому пояснити. Аж сотенний справник, найбільший філософ, розв'язує загадку:

— Завтра — каже — буде відправлятися тут Богослуження і тому завтра Зелені Свята, а що не відправляється нині, то нині не може бути завтра.

Малий думав довго, вкінці притакнув, що зрозумів. Але розпитував тепер про Богослуження. Справник відповів уже коротко:

— Побачиш!

Вечоріло. Стрільці кінчили поратись із маєнням, виходили вже стійки на зміну, у мостовий причілок, що за рікою, вируша ціла чота, щоб змінити на ніч обсаду. З чотою відходив і відділ штурмовиків — у шкіряних шапках, у кабатах підшитих на ліктях шкірою, з короткими крісами через плече, з ручними гранатами й ловецькими ножами при боці. Це ловці т. зв. „язиків", яких треба за всяку ціну дістати, щоб довідатись, що діється у ворога. За таким полоненим треба нераз рачкувати, цілими годинами по степу, щоб урешті підкрастися в темну ніч аж до найдальше висуненої ворожої стійки і так знечев'я захопити якогось москаля. А „язика", від кількох днів, домагалося настирливо командування. На цілому фронті побивалися за полоненим і з австрійських полків і з мадярських, та дарма. Але командант стрілецького відділу очайдухів заявився: Вповиня, що хочби головою мав наложити, то таки сьогодні приведе.

І наложив тієї ночі... Принесли його неживого разом із приведеним полоненим. Підхорунжий, командант ловецької стежі, заплатив життям за свою легкодушність. Бо наскок був удався. Кілька москалів упало, решта розбіглася а один живцем дістався в руки. Та він дуже пручався — ревів на цілий степ. Почалась метушня. З обидвох боків почалась стрілянина, треба було хильцем бігти, критись, але підхорунжий не зважав: ішов собі як звичайно. І кулька поцілила в саму голову. Вже на половині дороги. Зараз потім стрілянина затихла, всі повернулись щасливо.

На перший день Зелених Свят підхорунжого ховали. Вибрали місце найкраще, на горбику перед селом, де сходяться три дороги. Хто йтиме чи їхатиме скине шапку перед хрестом на стрілецькій могилі, вшановуючи память того, що впав за рідну землю.

На похороні, окрім панотця, військового духовника, були старшини і одна сотня стрільців, що почесною сальвою прощала труну героя прикриту стрілецькою шапкою, шаблею та китайкою — як спускали її до гробу.

Вояцька смерть — пригода, похорон — звичайна річ. Вертаючи з похорону військо співає, оркестра грає веселі марші. Так і цим разом. — Всі жалували за підхорунжим, що вславився ще в карпатських боях, але не сумував ніхто.

На другий день Зелених Свят в окопах відправлялося Богослужения; рано, вдосвіта чотирикутний простір, де звичайно відбувається збірка заповнився стрільцями. Стояли тісно, голова в голову. І в ровах, поблизу, було глітно. Богослужения правилось тихе, без співу та оркестри. Бо хоч ворожі позиції далеко, всеж воно фронт. За це оркестра грала до дефіляди перед командантом полку, на дорозі, як відходили сотні до безлюдного села де позаду стояли в резерві: в окопах залишалася лише частина, яку її змінювано.

Гарний випав час тоді в Зелені Свята 1916 року. Сонечко пекло, припікало, всюди цвіло. Квітучого бузку стрільці понаносили по землянках, щоб пахло, і шувару, татарського зілля порозстелювали по долівці, що нагадував дім...

Під вечір окопи розспівалися. І до землянки сотенного команданта посходилися старшини та при гітарі виливали свою тугу. Гітари були улюбленим стрілецьким інструментом. Багато грало на ній. Проте ніхто так не заспівав при гітарі, як поручник. Душею співав, серцем. А співав звичайно свої пісні, які сам укладав. Заспіває було таку нову пісеньку, інші підхоплять і вона розійдеться не тільки по окопах, але й по світі: рознесуть її стрільці.

Ось прийшла тепер на нього туга й він, ударив по струнах:

„Маєва нічка леготом дише,
Ген, співа соловейко,
Пісня кохання до сну колише
Ой люлі, люлі серденько...

„Ой люлі, люлі, люлі" — підхоплювали інші, як співав поручник. Пісня лилась. — В ній були туга і порнви, спогади і надії.

Поручник кінчав одну пісню і переходив на інші: маршові й жартівливі. Довго отак співав і довго прислухувались поблизькі землянки. Врешті старшини порозходились, а стрільці стали брати вечеру.

Але і підчас вечері продовжувався концерт: в недалекому гайку розспівався соловей, а в долині в одній мадярській батерії, що зараз же за горбиком грав циган на скрипці.

І він виливав свою тугу за рідним наметом, що десь далеко на мадярській пушті...

Життя кооперативних установ міста Холма

У першій половині місяця травня ц. р. в кооперативних установах міста Холма відбулися засідання Надзірних Рад, що заступали Загальні Збори Кооператив, а саме:

в **Українбанку** — дня 5. травня ц. р. Звідомлення виказують збільшення числа членів у звітовому році на 250 осіб. Помітне також збільшення зацікавлення банком з боку членів та зріст довір'я до нього серед громадянства. Побільшилось число біжучих рахунків. Банк тісно співпрацює зі Союзом Українських Кооператив у Холмі та Українбанком у Любличі й Кракові.

в **Союзі Українських Кооператив** — дня 7. травня ц. р. У звітовому році, крім торговельної ділянки, Союз відбирав контингенти збіжжя, картоплі, олійних, стручкових і лічничих рослин та прядива. Має також і яйчарський магазин та млин. Копає і продає торф. Крім головного складу-гуртівні, має також три магазини-крамниці в місті, в яких продають товари роздрібно.

в **Кооперативі „Рій"** — дня 14. травня ц. р. У звітовому році кооператива „Рій", крім централі в Холмі, мала також свою філію в Грубешеві. Централя й філія переводили збір контингенту меду, виміну меду на цукор, видачу цукру на підгодівлю бджіл восени й на весні, постачали пасічникам вощину, вулики та різне пасічниче знаряддя, продавали насіння медоданих і городніх рослин. Централя в Холмі має столярську майстерню, де виробляють вулики різних систем та майстерню виробу вощини. Тепер централя Кооперативи „Рій" у Холмі носиться з думкою про відкриття своєї філії в Краківській області. В цьому напрямі пороблено вже заходи.

З вищеподаного бачимо, яку велику й важливу працю роблять наші кооперативні установи серед найтяжчих умов. Цю працю належно оцінює громадянство, доказом чого є масовий наплив інтересантів до цих установ, бо тут вони шукають і знаходять матеріяльну й моральну підтримку для себе.

А. Р.

СВЯЧЕНЕ В ТАБОРІ РОБІТНИКІВ

Ще перед Великодніми Святами з радістю ми довідалися з тижневика „Краківські Вісті", що в цьому році УЦК домігся для нас, українських робітників у Німеччині, додатковий приділ харчів на влаштування свяченого. Ми теж вирішили в нашому таборі в Унтеркгайм біля Штутгарту влаштувати спільне свячене. Погодивши з командантом реченець, та намітивши відповідну програму, зібрались ми в неділю 14. травня в гарно прибраній залі нашої домівки. За столом засіли не тільки мешканці нашого табору, але й запрошені гості. Присутніх привітав представник української установи довір'я, а потім один з робітників подякував всім тим, хто подбав за влаштування цього свяченого. Потім український хор, запрошений з Гальброну, під керівництвом п. **Струка** виконав декілька гагілок та народних пісень. Всі в товариській гутірці та в доброму настрої провели спільне свячене. Тут же було і проведено збірку на „Писанку", яка дала 130 марок.

О. С.

*

Як і в багатьох інших українських таборах, спільне свячене відбулося й у м. Магдебурзі. Присутніх було 300 осіб із різних сторін нашої Батьківщини. Звуки рідної пісні й музики, а також наші танці створювали приємний і веселий настрій. Всі присутні почували себе як одна велика сім'я, де всі її члени живуть одними мріями й прагненями. Проте все ж неодин з нас бажав і самому собі і всім присутнім якнайшвидче зустріти спільне свячене в себе дома, на Батьківщині.

В. Н.

Фахове знання хлібороба

(*) Сьогодні може добре виконувати свою працю лиш той, хто має відповідну підготову. Не вистане лиш хотіти щось робити, треба теж уміти це виконувати. Т. зв. „майстер на всі руки" сьогодні не на часі. Його місце займає висококваліфікований фахівець, спеціяліст, у своєму ділі.

Досі не один із нас думав, що коли ремісник мусить мати бодай якутаку підготову, то хлібороб не потребує здобувати жадного знання. Вистане, що він навчиться практично працювати в полі та вести своє господарство так, як це „діди робили". Тимчасом показується щось інше. Хліборобство поступає вперед, методи управи ріллі і раціонального ведення сільського господарства зміняються і хто хоче бути направду добрим господарем-хліборобом, той мусить мати до цього відповідне знання та постійно його поглиблювати.

Великим культурним здобутком наших часів є хліборобське шкільництво, яке дає змогу молоді приготовитися до свого знання. Але до шкільництва обмежитися не можна. Після покінчення школи не можна заскорузнути в тому, що нам дало шкільне навчання. Життя поступає вперед і постійно приносить щось нове і це треба вивчати, засвоювати собі й застосовувати практично.

До поглиблення фахового хліборобського знання після покінчення школи у великій мірі причинюються пізніше курси. Вони в короткому реченці познайомлять хліборобів з новими здобутками в ділянці сільського господарства, управи ріллі, тваринництва, садівництва, городництва, пасічництва, годівлі риб і т. п. Можуть бути теж спеціяльні курси, які дають змогу поодиноким хліборобам спеціялізуватися в якійсь одній ділянці сільського господарства.

До поширення фахового знання у високому ступні причиняються теж сільсько-господарські зібрання, наради, конференції. На них звичайно ознайомлюються селяни з новими напрямними сільсько-господарського плянування й відповідно до того можуть повести працю у своїх господарствах. Виголошені на таких зібраннях, чи нарадах реферати дають селянам багато нового.

Так само сільсько-господарські покази, вистави, відвідини зразкових господарств наглядно показують хліборобові на новіші здобутки хліборобської науки та показують, як практично виглядає їх уміле застосування. Велику ролю сповняє теж хліборобська література — книжка, календар, журнал, хліборобська сторінка в часописі, стінна газета, принагідна брошура.

Не слід забувати теж про велике значення у поширюванні хліборобського знання й хліборобської культури при помочі радієвих сільсько-господарських гутірок та навчальних хліборобських фільмів.

З того видно, як багато чинників співпрацює тепер у поширенні сільсько-господарського знання і хлібороб не повинен опустити нагоди, щоб чогось навчитися.

Своєчасні сінокоси

(*) Трави, конюшина та мішанки мають найбільшу кормову вартість у часі цвітіння, а люцерна вже при появі перших цвітів. Тому якраз в тому часі треба косити, бо трави і кормові рослини мають тоді найбільшу кількість легкостравного білка.

Вчасні сінокоси — це подвійна кількість молока.

Чим довше зволікаємо, тим більше деревніють кормові рослини, їх вартість рівняється тоді соломі. Тоді теж зле росте става, бо рослини вже висилилися на витворення насіння. Коли ви пізно скосили першу траву, то не маєте вже що очікувати другого покосу. Чим вчасніше покосите, тим ліпше будете мати сіно, тим краще буде рости отава і ви зможете сдержати два, а при доброму угноєнні, навіть три покоси.

Ото ж при вчасному покосі будете мати не тільки сіно багатше в поживні складники, але й більше сіна.

Сушіть сіно тільки на козлах. При старому способі сушення на покосах облітають найвартісніші частини сіна: листки і квіти та пропадають. Тому приготовляйте своєчасно козли тимбільше, що при застосуванні козлів можна робити сіно також у час непогоди.

Хлібороби! Пам'ятайте — своєчасно і на козлах сушена паша має щонайменше подвійну кормову вартість у порівнянні до зробленої давнім перестарілим способом на покосах.

БИЧ ЖИТТЯ
НОВА ВИСТАВА У КРАКОВІ

В суботу, 27. травня, в залях Суконниць у Кракові відкрито нову виставу, яка має своїм завданням усвідомити широкий загал про небезпеку венеричних хворіб. Вистава під назвою „Бич життя" — знайомить відвідувачів з найважнішими венеричними недугами. З уваги на страшні наслідки і велику небезпеку поширення цих хворіб серед суспільности, треба, щоб оглянули її не тільки старші, але й молодь. Через несвідомість вона заражується страшними недугами і внаслідок невідповідного лікування терпить від них ціле життя. Відвідувачі можуть дістати провідник вистави, присвячений венеричним хворобам. Це популярна брошура, що дає основні інформації про венеричні хвороби та про те, як можна ними заразитися і як їх треба лікувати.

† Посмертна згадка

Володимир Дзісь, відомий журналіст, член редакції „Нового Часу", потім редактор „Українських Вістей", в останньому часі член редакції „До перемоги" і співпрацівник інших часописів, кол. політичний в'язень тюрем польських і большевицьких, в'язень Берези Картузької, помер по довгих терпіннях на грудну недугу у Криниці 25. травня ц. р. Похорон відбувся в суботу 27. 5.

В. П. П.!

Стан засівів у Підгаєччині. Не зважаючи на воєнні події поля Підгаєччини управлені якнайкраще. Жодного клаптика землі не лишено облогом. Не засіяними є тільки поля над Стрипою, де ще шаліє боротьба.

М. К.

„Наталка Полтавка" у Відні. Станиславівський Театр УЦК, під керівництвом І. Мандюка, що тепер обслуговує табори українських робітників у Німеччині, показав у Відні 14. травня оперету „Наталка Полтавка". Вистава відбулася заходами УНО і пройшла з великим успіхом.

Від 5-го до 11-го червня затемнення обов'язує від год. 9.40 веч. до 4.00 рано

ЯКІ КНИЖКИ МОЖНА НАБУТИ В УКРАЇНСЬКОМУ ВИДАВНИЦТВІ

Географія українських і сумежних земель (друге видання). Опрацював і склав д-р **Володимир Кубійович**, професор Українського Вільного Університету в Празі.

Підручник української стенографії, Олександра Панейка.

Твори Леся Мартовича. 3 томи (українська сатира).

Нарис літературної історії української мови. XVII сторіччя, П. Житецького.

Вертеп, Аркадій Любченко. Вибір новель і повістей.

Богдан Лепкий 1872—1941. Збірник у пам'ять поета.

Люборадські, Повість, А. Свидницький.

Українські перекази — Зібрав М. Возняк.

Проклинаю, Переживання політв'язня у большевицькій тюрмі. Автор І. Шкварко.

Чорне Озеро. Екзотичний роман. — В. Ґжицький.

Книжки висилаємо тільки книгарням. — Поодинокі замовлення в Райху і Протектораті слати: **R. Herrose's Verlag, Gräfenhainichen, Kr. Bitterfeld.**

Українське Видавництво, Краків, Райхсштрассе 34.

Дрібні оголошення

Коровицьких Татіяну Олександрівну і Івана Іродіоновича з Ковля шукають найближчі. Хто знав би щось про їх долю, зволить повідомити на адресу Редакції „Холмської Землі".

Українська фірма пошукує робітників найрадше будівельних до робіт у Тарнові, Кракові, Австрії й Судетах.

Умови: мешкання, харч, убрання і нормальна платня. Негайні зголошення й ближчі інформації: Перемишль, пошт. скр. 330. 1—

За редакцію відповідає М. Хом'як у Кракові. Видає »Українське Видавництво«, Краків, вул. Райхсштрассе 34. II. Телефон 186-64
З друкарні »Нова Друкарня Денникова« під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, 157-06
Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: M. Chomiak, Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Reichsstrasse 34. Fernspr. 186-64 Druck: „Neue Zeitungsdruckerei", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 157-06